

Gespreksnotitie in verband met een eventuele aanpassing van de verkiezingsprocedure van moderamenleden

I. Inleiding

Bij de verkiezing van de preses op 9 maart 2018 heeft de synode aan het moderamen gevraagd nog eens kritisch te kijken naar de verkiezingsprocedure voor leden van het moderamen. Het moderamen heeft dit toegezegd en stelde daartoe een projectgroep samen, bestaande uit de synodeleden ds. M. de Jager, oud. G. van Tol en oud. E. Fledderus, met als projectleider ds. L.O. Giethoorn. Haar opdracht omvat een kritische beschouwing van de verkiezingsprocedure en het doen van voorstellen tot noodzakelijke verbetering daarvan, alsmede het opstellen (c.q. bijstellen) van profielen voor preses en assessoren met bijbehorende functie-eisen en arbeidstechnische randvoorwaarden. Het moderamen verzocht de groep ook te kijken naar mogelijkheden voor het hanteren van een assessment, een meervoudige voordracht en verkiezing van moderamenleden buiten de leden van de generale synode. Inmiddels heeft de projectgroep een voorlopig rapport van haar bevindingen voorgelegd aan het moderamen.

II. Drie vragen

Uit het onderzoek blijkt dat hierbij enkele principiële vragen aan de orde zijn die om nadere bezinning vragen. Deze vragen worden u nu voorgelegd in een bezinnende gespreksronde. De opbrengst daarvan zal door de projectgroep worden verwerkt in haar definitieve rapportage. Het betreft drie navolgende vragen, elk met een korte toelichting.

Vraag 1: Is het wenselijk dat de preses en de assessoren (I en II) kunnen worden gekozen uit ambtsdragers van buiten de leden van de synode?

De algemene kerkordelijke regel is dat leden van een moderamen uit het midden van de betreffende ambtelijke vergadering worden gekozen. Voor het moderamen van de classicale vergadering is het kerkordelijk toegestaan om een preses en/of scriba te verkiezen uit de ambtsdragers van de hele classis. Ook de classispredikant en de scriba van de synode kunnen worden verkozen/benoemd uit de (dienstdoende) predikanten van de kerk.

In de huidige praktijk van de synode komt het voor dat een afgevaardigde meteen in het eerste jaar van aantreden tot moderamenlid wordt verkozen (zoals bij de presesverkiezing in maart 2018). Formeel wordt daarmee voldaan aan de regel dat men bij het moment van verkiezing lid van de synode moet zijn. In de praktijk vindt de werving echter reeds plaats op het moment dat men nog geen synodelid is.

Nu de synode kleiner is geworden, is ook de kring waaruit gekozen kan worden, geslonken. Dit kan het moeilijker maken om een kwalitatief goede kandidaat te vinden. Het in formele zin mogelijk maken van verkiezing van buiten de kring van synodeleden kan dit risico tegengaan. Dit vergt mogelijk een kerkordewijziging.

Anderzijds bepaalt de kerkorde niet voor niets dat een moderamen wordt gekozen uit het midden van de ambtelijke vergadering. Een moderamen moet kunnen rekenen op een breed gedragen vertrouwen. Moderamen en ambtelijke vergadering moeten elkaar kunnen herkennen in en aanspreken op hun gemeenschappelijke roeping. Zij staan niet tegenover elkaar, zoals in het 'duale' stelsel van ons landsbestuur (regering tegenover parlement), maar werken samen aan één gemeenschappelijke roeping en opdracht ('monistisch' stelsel). Een moderamen bestaande uit louter ambtsdragers van buiten de synode is in onze kerk niet goed denkbaar (zie ook vraag 2)

Vraag 2: Moet de rol van de preses allereerst gericht zijn op het managen van het besluitvormingsproces binnen de synode en haar organen, of moet de preses daarnaast ook voor een substantieel deel 'gezicht van de kerk' zijn naast de scriba?

In 2004 is geen aparte functieomschrijving gemaakt voor de preses. Het profiel van de functie heeft zich gaandeweg ontwikkeld, op basis van de ervaringen uit de tijd van de triosynode en in samenhang met het functieprofiel van de scriba dat in 2004 werd vastgesteld.

De kernfunctie van de preses is het aansturen van het bestuurlijke proces in de synode en het bewaken van de kwaliteit daarvan. De functie wordt uitgeoefend in collegiaal verband van het moderamen, in het bijzonder de scriba. Voor een nadere taakverdeling binnen de gemeenschappelijke taken van preses en scriba, met name op het gebied van de representatie van de kerk, is de functie van de scriba als 'het gezicht van de kerk' leidend.

Uiteraard heeft de preses ook een aantal representatieve taken, in overleg met het moderamen en in het bijzonder de scriba

Schematisch is de verantwoordelijkheid en rolverdeling preses - scriba: proces - inhoud.

Vraag 3: Moet de preses altijd een predikant zijn?

Volgens de kerkorde kan elke ambtsdrager worden verkozen tot preses van een ambtelijke vergadering, met dien verstande dat of de preses of de assessor een predikant moet zijn. Hiermee is de inbreng van de predikant in het bestuurlijke hart van de ambtelijke vergadering gewaarborgd.

Voor het moderamen van de synode bepaalt de kerkorde dat van de preses en de assessor I minimaal één predikant is.

Sinds 2004 was de preses altijd een predikant en de assessor I (meestal) geen predikant. De synode heeft zich nooit expliciet uitgesproken voor deze voorkeur.

Vóór een predikant als preses pleit dat ook de scriba predikant is met wie de preses in teamverband moet samenwerken. Men kan elkaar op professioneel en theologisch niveau bevragen en aanvullen, en indien nodig bijstaan of vervangen in het kader van representatie van de synode. Bovendien heeft het in oecumenisch contacten soms een licht strategisch voordeel wanneer de preses een predikant is.

Anderzijds is het duidelijk dat een niet-predikant bij uitstek geschikt kan zijn om de kernfunctie van het presidiaat - het managen van het proces - met gezag uit te oefenen. Inbreng vanuit het ambt van predikant wordt volgens de huidige regel in zo'n geval geleverd door de assessor I.

Gelet op de praktijk is de kans klein dat geschikte niet-predikanten beschikbaar zijn, gelet op hun vaak overvolle agenda's.

Als de slotsom zou zijn dat de keuze van een predikant als preses het meest voor de hand ligt, geeft de huidige regel de synode daartoe alle vrijheid.

Ds. Lieuwe Giethoorn, namens de projectgroep.